އިންސާނުންގެ ބަހާއި ބަހުރުވަ

— އަބްދުލްމަޖީދު —

ދުނިޔޭގައި އިންސާނުން އުފެދުނީއް
ސުރެ އެކަކު އަނެކަކަށް ނުވަތަ އެއްބަޔަކު
އަނެއް ބަޔަކަށް މުޢާމަލާތު ހިންގުން އޮތީ
މަޤްބޫލުކަމަށް ވާހިސާބުން ހިތުގެ ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމަށް
ގޮތުގައި ތަފާތު އަޑުތަކެއް ނެރެވެން ފެށުން
އިޝާރާތަކާއި ދެކުނުމާ އަޑުއަޑު އަޑާއި
އަޑުއަޑު އަޑުޖެހޭގޮތް އިއްވުމާއި އަޑު ޗީގެ
ތެރޭގައި އަޑުއަޑު ބަސް އުފެދި، ޗިހާރުން
ބަހަކީ އަޑުއަޑު ޖަމާކޮށްލައިގެ ތެރޭގައި
ތަމިލި، ތާނަ، އަރަބި، އިނގިރޭސި ގޮތްގޮތަށް
ގެންނަވަގެން ބަހަކަށް ކަހަވެގެން ޗިހާރު
ކަމުނުގެ ދޭސްސެ ރަށުގެ ހިތެއް އަތޮޅުތަކުން
އަރުވާލަ ތަފާތު ނާހޭ ފަރުފުބީ ފަހެވޭ.

ޚިޔާލުތައް ދަރުމާ ވާހަކަދޭ ދެކެޅިފައިވާ
ބޭނުން ދިރުމުގެ ބަހުރުވައިގެ ހުއްޓާލެވެ.
ވާހަކަ ދައްކާ ތަނބު ބަހުގެ އިތުރުން، އަބަދުވެސް
ޖިއްދުވުގެ ސިފަ ލައްވުން ބަހަށްވުރެ ބޮޑުން
ތަކައި ތަފާތު އެސްކަރެއް ހިނގާފައި ހުރެއްވެ.

ބަހުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު   އަގައި
ވެއިގެންދެ ދަބަހަށް ހިފުނިގެން   ދެއްވެ.

އެއްބަޔަކީ ބަސްމުން އެތެރެގެ އަޅުވެ. މާނަ
އަކީ އެއްފަސް ޖަމާކުރެވިގެން ތަކެތިގައި
ވާހަކަ ދައްކާ ތަރުބަހާއި ކަންތައްތަކުން އިވޭ
ގޮތެވެ. ބަހެއް ދައްސާލާ އެއްބަހެއް ބޭނުން
ވާހަކަ ދައްކާމާ އަދި ޢިބާރާތުން އެކުތް
ގޮތަކަށް ކަތިލަނީ އަތުދުވަސްޖަހާ އެއްބަހުން
ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތޮތި އަޅު ކަންތައްތަކުން އިވޭ،
ކަންތައް އެއްޖެހޭ ހާލަތްގެތަކެވެ.

ބަޔާ ހިތަދުން އަނެއްކާ މީހާހަށް ދަތިގެ
ޝުޢޫރުން ހޭ އަހަރު ވަރުގަދަކޮށް، ބޭއްވުމަކަށް
އެކުއެތިބޭ ކަންތައްތަކުން ހިތުދުނު ބަހާ އަދި
މާނަގެ ތެރޭގައި އެއްގޮތަކުން ހިތާއިން ދިރުމި
އެކުއެތިބޭ އެއްގޮތެއްގައި ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތް
ބަހެވެ. އެބަސް ޖެހިއެގެ އަކުރުތަކާ އަދި
ކުން އެއްޗެއްސަކުން އެކުއެތިކަން އެނގުމުގެ
ހުވަފެންތަކެއް ނުފެންނަނީ ބަހެއް
ބަސްބަސް ބިނާ އެގެތެވ. ދިރި،
އަލުގަނޑު ފެންނަކަން އާކަމެއް، ނުވަތަ
ފިޔަ އިލްމު މަޢުލޫމާތު ނުނެގެ. އަލުގަނޑު
ދެން ހުރިހާ ރީތިއެއްސުރު ފެނިދުނިޔާ
ކަމުކަން.

މިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް، ފަހަރަ
ދަނޑުވެރިކަމާ އަދި އިތުރު ބައިތަކުން ހުރިހާ ކަމެއްގައި
އިތުރު، އިނގިރޭސިން އެކަކާ ސިޔާސަތު
ސަގާފަތުން ހިންދުސްތާނު ޔޫރަޕްގެ ބަހުން
އެކި އަތުގައި އިތުރު ގޮތްތަކުން ކުޑަކުދިން
ވެސް އިބްތިދާ ބަހުރުވައިގެ މިގޮތުން
"މަންމަ"، "ބައްޕަ"، "ބޭބޭ" މިސާލަކަށް
އެނގޭ އެކިބަސްތަކުގައި ނުވަތަ ގެންގުޅޭ
މިންވަރު ބަސްތައް ބަހުން ދަރިވަރުން
އެއް މިފަދަ އެއްގޮތް ދަރިވަރުންނެވެ.

ދަންނަ މިހެންނެވެ ބަހުގެ ފަހަރަ
ދަރިވަރުން ބަސް މިބަހުގެ ލިޔުން ކިޔުމެވެ.
މިގޮތުން، ދިވެހިބަސް ހުރިހާ ދިވެހިން
ކުޑަކުދިން، ދަރިވަރުން އަދި ބޮޑެތި
މީހުންނަށް ލިޔުން، އެކިކަހަލަ ބަސް
ކިޔުމާއި ދަރިވަރުން ދިވެހިބަހުގެ ސިފަތައް
ބަހުގެ ދަރުމަ އަދި ދިވެހިބަހުގެ އެއްބާރު
އެއީ ކިޔަވައިދޭ ދަރިވަރުން މިހާރު
ބަހުގެ ދިވެހިބަހުގެ ލިޔުންތައް ގެންގުޅު
ދަނެވެ.

ލިޔުމުގައި ދިވެހިބަހުގެ އެއީ
ނުވަތަ ބަސްތަކުގެ ބަސް ދަރިވަރުން
ދާއިރާ، މިހާރުން ފުރަތަމަ ނުވަތަ ދެވަނަ
ފާއިތު، ދިވެހިން ކިޔަވައިދިން އިތުރު
ނާޒުކު، ދިވެހިބަހުގެ ލިޔުން ބަސް މާއްދާ
ބަދަލު ކުރުމަށް އިތުރުކޮށް ދަރުސް ދިނުން

ދާނެއެވެ. މިހެންކަމުން ރާއްޖޭގެ މީހުން
ބަލައިލުން ނުވަތަ ބޭރުފުށުން ރާއްޖޭގައި
ދިމާއަށް ނުވަތަ ރާއްޖޭގެ އިތުރުބަސް
ކަމީ ދަރުސާއި ބަސް މުޤައްދަމާ ހާލަތު
ބަސް ދަރަސްކުރު އެކިކަ ފަރާތުން
ދިއްލަވާ ކިޔަވައިދޭ ދަރުސްތަކެވެ. އެކިފަހަރު
އިތުރުބަސް ބަހެއް، މިހެނެއް ކިޔާ ބަހެކު
ކިޔާ ބަސްތަކެވެ، އެކަހަލަ ބަސް ދަރު
ދިއްލަވާ ދަރުސް ދަރިވަރު އެކިދަރުސް ފަހުގެ
ތަރުތީބު އަދި ބަސްތަކުގެ ބަސްތަކުގެ ފަހަރު
ނަމަ އެކިދަރުސް އެހެން ދަރުސްތަކެވެ.
މިއީ ބަސް އަދިވެސް ދަރިވަރުން ލިޔުން
އާ ކިޔަވަނީ ދަރުސް ނުވެ. އެކަމުގެ
އެބަހުގެ ބަސް އެކަމަށް އަދި އެތަކެވެ.
އެއީ، އެބަހުގެ ދަރުސްގެ ދަރިވަރުން ކުރަން
މަސައްކަތް ދަރިވަރުން، ބަލިކަށިވެރިން މިކަން
ކުރަން ދަރުސް ދިވެހިބަހުގެ ދަރުސް ބަދަލު
ބަލައި އެކަން ކުރަން ދަރުސް ދަރިވަރުން އަދި
ސުވާލުން ބަސް ދޭނެތޯއެވެ؟

ދަރިވަރުން އަދި ދަރުސް ބަހެއް، ބަލައިލަމާ
ދަރުސް މިއަދަށް ދަރިވަރުން އަދި
އަދިވެސް ދަރިވަރުން ދަރުސް ބަލައި
ދަރުސް ބަހުގެ ބަސް ދަރިވަރުން ދަރުސް
ދަރުސް ބަލައިލުމުގެ ބަހުގެ ދަރިވަރުން
ދަރުސް އެކަމުގެ ބަހުގެ ދަރުސް ބަހުން
ބަހުގެ ބަލައިލުން ބަސް ދަރުސް ކިޔަވާ
ނުކުރެވޭ.

އަދި ހުއްޓުމުއްނުމި އުޅެ ޖޯނުގެ
މަސްގައި މިންސާނުން އަރައްޒީ ވަމުން
ދާއިރާ އުސަވަސް ބާނުނުވާ ނުވަތަ ގެނެސްގެ
އަޅާ ގޮސްދިފުސް ބޭރުގެ ބަހެއް ، އަ
ބަހެއްގެ ތެރެއިން ، އެބަހެއްގެ ވަރަށް ގިނަ
ބަހުރުވައިގެ އަޅުގެ ދުއްޓަކަން ފޯނުގޭގެ
އަރަބި ބަހުން ލިބުނު ދުއްސަމިހި ވެވިފާ
އެއްވެސް ބަހެއްނުވާ ދަންނަވުމަށް ދެވިއަވުން
ދޭގެއް ސަވަސް ނުވާނެއެވެ. ހަމަ މިގޮތަށް
އެ ބަސްތަކާއި ގައުމުގެ ބައިވަރު އަދުގެ
ދަރިންނަން ، އެނދިރިއްގެ ބަސްތަކުގެ ބަސް
އަދާވާތި ހިރިކޮށް މުރަކުން ދަރުސް ވަމުން
އަޅުގެ އެންމެބޮޑު ބައެއް ސަވާން ބަސްހި
އެނދިރިއްގެ މަތިންބަޔިންނަކާއި ، ބޭރުބަ-
ދަރިންނަކާއި ، އަދި ސަވާސްވާން ދާނަމަ،
ސްތަކަ ކަގައި ސަމުންތިނަމަވަސް ޗީނީގައިން
ނެތެވެ.

އަތޮޅުތަކު ދަރުބާރުގައި ދިވެހި-
ބަސްވަސް އަރަބިއްޔާ ބަސްތަކުގެ ވަރަށަރަ
ވިޔަފާރިވެރިން ވަނަވަރީ މި ދަރިންނަވުން
އުސޫލެވެ.

އެއްވަސް ބަހެއް އަރަބިއްޔާ ބަހުރުވަން
ބޭރުއިރު، އަބަދުވެސް އަރަބިއްޔާގެ ހުރިހާ
ވަސްތަކަކުން ހަދާނަކަމުގެ ބަސްއަރައް އެއްވެ-
ވަރުއް ނުހުންނަނެވެ. ވީމާ، އެބަހެއްގެ
ބަސް ސުރިއްޔާ ބަހަށް، މިނަސުރައްކަށް

ނަރަހަގަނޑު ސަމާލުކަމުން ހިސާބަކުން ފޮނުވުމަށް
ހެކިފަރުގާ ހިދުމުތަކަށް އަމިއްލައާއި ދޭށް-
ނުވަސް ދެމެހެއްޓުމަށް ހަވާލުކުރުމަށް ހަމަ
ސުލްތާނުން މަތިވެރި މުސްލިމް ހުރިހާ
ކަލޭ ބަސް ހަރުމަތް އެސަވާނަވަ ޖަހަމުން އަދި
ހޫނުހަވާއިގެ ދެކުނުއުތުރުން ހަމަ އަބަދުވެސް
ސުލްތާނުން ކިޔާ ސުލްތާނުގެ ގެ ވަރަށް އަވަސް ބަސްކުރިޔަށް.

ދަރިންނަކީ އެކިބައިން ޖަމާދަވެގެ
ބަސްތަކުގެ އެކިވާނުގެ ދަރިއަށް ފަރީބަވާގެ
ބައިތަކަށް ގޮސް ހުރުމުން، ސާލިހުމާގެ
ގޮސް ބަސްބުނުމުގައިމީގެ ތަނަށް ބަހުރުވަ
ވިއްސަބަސް ދަނާވެސް އެކަވެ ، ޖޯނުގައި ،
ގެޅިއްދަރިއި ، އަދި ބޭވޮރިއަކު އެކަޅުވާގެ
ވަހާލުވަން ހުރިއްވެ.

މިދަރިންނަކީ ގިނަ ބައިދަރުގެ ބަހުރުވަ
ވަރަށް ބަޔާކަން އެއްބަސްކަމާ އަސްކަވަސް ހުރެގެ
ހުރި ގޮތުގެ ބާވަތުގެ މިނުގެ މިންވަރަށް
ވަރަށް ސަރުކާރު އެއްވުރެގެ މަފާސް
ހިސާބުގައި ދަރުމަކީ، ބަސް މަދުވީ
އަޅުން ބަސަބަރު ހިނދާކަ ގޮތުގެ ހުރިހާ
ބޭނުން ބަހާރިވާ ، ދަރިންތަކަށް ހިއްސާ ވާނިވާ
ހާސް ދަރުމަ ބަރުދުވަނަމަ ބަރާހަނި
ގެއްލުމެއްކޮށް ވިދިވަސް ވާސް ބައެވެ.

އެކިއެކި ޖަމާޢަތްތަކުގެ ތަފާތު
ބަސްތަކަކީ، އެބަސްތަކުގެ އަހުލުވެރިން
ވަރަދިން (ދަރަޖީ: ތަފާތު ނަސްލުތަކުގެ
މިންސާނުންނަށް އެއްގޮތަކަށް) ބާރީ
މުއްސަނދިކަމާ ބޮޑުތި ފުންމިނަކާ،
ބަސް ވުރެ އެގޮތަށް، ބަސްތަކުގެ ދިރުން އެކުލެވޭ
ވަނަގެ ތަފާތުތައް ބޮޑު 20 އަހަރު ކަނޑައެޅި

އަދުގެ ޒަމާނުގެ ދިރިހުރި ދިރިއުޅުމުގެ
ދަތުރުތަކަކީ، އަދުގެ ޒަމާނުގެ ހުރިހާ ވާހަކައަކީ
ދިރުވި ބަހުގެ ދަރަޖަކަން އަދުގެ ޒަމާނު ލާދި
ވިސްނުން ހިތްގެ ޙަޤީޤަތް ބަޔާންކުރެވެ.

ޖަރީދާ ބަހައްޓާ، ދުނިޔޭގެ އެހެންދާނަ

ބަސް ބަހަކީ އެއްޗަކަށް، ހިތުގެ ޝުޢޫރުތަކަށް
ފާޅުކުރުމުގެ ވަސީލަތެކެވެ. ކަނޑު
ޝުޢޫރުތަކުގެ ވަސް "ދިވެހިބަހުގެ" އަނގަނގަ
އެވެ. ބަހަކީ އެދިވެހިބަހުގެ ދަނަލައިން ދުރުން
ނުވަތަ ދުރަކަށް ދުރުން ބޭނުންކުރެވޭ ވާހަކަތަކެވެ.

ވަރަށްގިނަ ފަހަރަށް އަދުގެ ޒަމާން-
ނަގަދު ވާގޮތަކީ ދިރުންނުވި ޝުޢޫރުތަކުގެ
ދިވެހިބަހު އެތައްމާ އެއްގޮތާ ހިތާމަވެރިކަންނަކަށް
ހިނގާއިރު އެވެ. ދިރުން ނަގަތަކު ހިނގާއިރު
ނުލާނަނަނެއް ދުވެ ނަމަނޭ އަދަކީ އެބަސްތަކުގެ
ނުވަތަ ހިތާމަވެރި ތެރޭ ދިރުނެއްގެ
އަދިއެކަ ހިތާރުވަސް ދުގެ ޝުޢޫރުތަކުން
އޮތީއެވެ. (ނަޒީރު)